

Advies over het voorstel voor een beschikking van de Raad tot vaststelling van een specifiek programma voor onderzoek en technologische ontwikkeling (O&TO) op het gebied van telematicasystemen van algemeen belang (1990-1994) ⁽¹⁾

(91/C 41/03)

De Raad heeft op 6 juni 1990 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 130 Q, lid 2, van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het bovengenoemde voorstel.

De Afdeling voor energie, nucleaire vraagstukken en onderzoek, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 7 november 1990 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Flum.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 281e zitting (vergadering van 20 november 1990) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Inhoud van het programma

1.1. Met dit programma beoogt de EG-Commissie de voorwaarden te scheppen voor het opzetten van Europese netwerken van telematicadiensten van algemeen belang. De volgende gebieden zijn als prioritair aangewezen:

- 1) informatie-uitwisseling tussen de afzonderlijke overheidsdiensten;
- 2) beheersen en geleiden van weg- en luchtverkeer;
- 3) gezondheidszorg voor de bevolking;
- 4) afstandsonderwijs en -opleidingen;
- 5) bibliotheekwezen;
- 6) onderzoek en technologische ontwikkeling op het gebied van linguïstiek.

1.2. Voor dit stimuleringsprogramma wordt een totaalbedrag van 380 miljoen ecu uitgetrokken, dat als volgt over de verschillende gebieden wordt verdeeld: gebied 1: 29-33%, gebied 2: 30-34%, gebied 3: 15-17%, gebied 4: 10-12%, gebied 5: 6-7%, gebied 6: 5-6%.

1.3. Al deze gebieden hebben de volgende twee aspecten gemeen:

- a) Zij hebben vooral betrekking op de omstandigheden waarin in de toekomst dienstverlening plaatsvindt, en met name op die sectoren die onder de overheid ressorteren.
- b) Zij hebben vooral betrekking op de relatie tussen aanbieder en gebruiker van openbare diensten, d.w.z. op de diensten die als produkten door de overheid aan de bevolking worden geleverd.

1.4. Onderhavig stimuleringsprogramma beoogt een informatisering van functies en relaties op bovengenoemde gebieden, d.w.z. het geheel of gedeeltelijk organiseren ervan middels de toepassing van informatie- en communicatiesystemen.

2. Algemene opmerkingen over het onderzoeksprogramma

Het Comité staat in principe achter het voorgestelde programma, aangezien dit tot de Europese integratie kan bijdragen. Met dit programma kan de basis worden gelegd voor een vergaande, zinvolle informatisering van de overheidsdiensten in de Gemeenschap, waarbij bescherming van persoonlijke gegevens gewaarborgd is. Wil men dit kunnen verwezenlijken, dan dient volgens het Comité wel rekening te worden gehouden met de volgende opmerkingen.

2.1. Dit programma gaat van de veronderstelling uit, dat de totstandbrenging van de interne markt gepaard gaat met een extra behoefte aan telematicadiensten. Het Comité is van mening dat deze veronderstelling uitgaande van de volgende punten moet worden getoetst:

- Of er inderdaad extra behoefte aan overheidsdiensten zal ontstaan, hangt wezenlijk af van de manier waarop overheidstaken op zowel nationaal als Europees niveau in de toekomst zullen worden georganiseerd.
- Pas wanneer er een maatschappelijk verantwoord concept voor de organisatie van deze taken is ontwikkeld, kan de vraag naar het nut van informatisering van bepaalde diensten worden beantwoord.
- Dit antwoord kan niet worden gezocht in het zoveel mogelijk gebruik maken van informatie- en communicatiesystemen. Gezien de aanzienlijke risico's van een verregaande informatisering van maatschappelijke functies (het risico van misbruik en ontoereikende beveiliging van databanken, het gevaar de oorspronkelijke doelstellingen van de dienstverlening op de tocht te zetten, verslechtering van arbeidsvoorwaarden van dienstverleners, enz.) dient bij de aanleg van elektronische netwerken en informatisering van functies veeleer volgens het principe van beperking tot het noodzakelijke en maatschappelijk verantwoorde te worden gehandeld.

⁽¹⁾ PB nr. C 174 van 16. 7. 1990, blz. 19.

2.2. Het programma beoogt een conceptuele, technologische en prenormatieve basis te leggen voor de geleidelijke invoering van zich over geheel Europa uitstreckende netwerken van telematicadiensten. Met het leggen van deze basis worden reeds belangrijke beslissingen over de toekomst op genoemde gebieden genomen. Het Comité vindt dat deze plannen een aantal problemen en risico's met zich meebrengen, waarmee in de onderzoeksprogramma's weinig of geen rekening wordt gehouden.

2.3. Gezien de fundamentele correlatie tussen het stimuleren van onderzoek ten behoeve van telematicadiensten en de toekomst van de dienstverlening, is het van het grootste belang dat de betrokken partijen ook worden ingeschakeld bij het besluitvormingsproces, zodat al in het prenormatieve en normatieve stadium van het innovatieproces rekening wordt gehouden met hun belangen. In het programma wordt volledig voorbijgegaan aan de vanuit democratisch oogpunt bestaande fundamentele noodzaak om alle belangengroepen te betrekken bij het vorm geven aan techniek en arbeid. In dit programma is alleen gedacht aan de belangengroepen van producenten die zich met de ontwikkeling van de techniek bezighouden, telecommunicatie-exploitanten, degenen die telecommunicatiediensten verlenen, en de instellingen die experimenteel van deze diensten gebruikmaken. De betrokken werkgevers, werknemers, en gebruikers zijn buiten beschouwing gelaten.

2.4. De resultaten van het te stimuleren onderzoek zijn bepalend voor de kwaliteit van bovengenoemde diensten en functies; er is echter niet onderzocht of de nagestreefde „informatisering” eventueel haaks staat op de doelstellingen van de diensten en functies. Zo is het maar zeer de vraag, of door de beoogde elektronisering van het afstandonderwijs de onmisbare sociale interactie bij het leerproces niet nog meer in het gedrang komt. Ook valt te vrezen dat door een verdergaande informatisering van de verzorging van patiënten in de gezondheidszorg essentiële factoren voor het genezingsproces verder op de achtergrond komen te staan. Daarom moeten de betrokken maatschappelijke groeperingen vanaf het begin de gelegenheid krijgen om een bijdrage te leveren aan de invulling van het programma voor onderzoek en ontwikkeling (O & O).

- 2.5. a) Wanneer communautaire netwerken voor telematicadiensten worden opgezet, zal ook het werk in de dienstensector sterk veranderen. Men denke hierbij met name aan arbeidsorganisatie, inhoud van het werk, belasting van o.a. de gezondheid en opleidingseisen. Daarom moet er tijdig voor worden gezorgd dat al in de voorbereidingsfase van innovaties aandacht wordt besteed aan eventuele uitwerkingen op het werk zelf en op de technische uitrusting.
- b) Wanneer telematicasystemen in netwerken worden opgenomen, ontstaat op allerlei punten ook het probleem van het auteursrecht (bescherming van de intellectuele eigendom). Dit probleem is tot nu toe in de programma's niet aan de orde gesteld en dient daarom eindelijk te worden aangepakt.

3. Conclusies

3.1. De voorgestelde maatregelen ter stimulering van het onderzoek dienen uit te monden in het ontwikkelen van concepten van openbare dienstverlening die qua organisatie en aanbod op de bescherming en de behoeften van burgers en werknemers zijn afgestemd.

3.2. Het Comité wenst nogmaals bijzondere nadruk te leggen op de volgende punten:

- er moet principieel worden gezorgd voor een afdoende bescherming van persoonlijke gegevens, met name in de programma's 1 en 3,
- het auteursrecht⁽¹⁾ moet worden gewaarborgd met name in de programma's 4, 5 en 6,
- de voorgestelde programma's moeten zorgvuldig worden doorgelicht, b.v. bij afstandonderwijs, taalonderwijs en patiëntenbegeleiding in de gezondheidssector,
- bij de invoering van nieuwe telematicasystemen moet rekening worden gehouden met de gerechtvaardigde belangen op het vlak van werknemersbescherming, arbeidsorganisatie, werklast en opleidingseisen,
- de betrokken groepen, met name consumenten, werknemers en werkgevers moeten bij de zaak betrokken worden.

3.3. Het Comité vindt

- a) dat het verslag van de Commissie en de uitkomsten van de evaluatie (artikel 5 van het Commissievoorstel) aan het Economisch en Sociaal Comité moeten worden voorgelegd; over voorgenomen wijzigingen in de programma's brengt het Comité overeenkomstig de bepalingen van de Verdragen adviezen uit;
- b) dat maatschappelijke groeperingen als werkgevers, werknemers en consumenten de gelegenheid moeten krijgen, hun suggesties en opmerkingen aan het in artikel 6 genoemde Comité voor te leggen.

3.4. De door het Comité noodzakelijk geachte maatregelen ter bevordering van het onderzoek naar de gevolgen van bepaalde technieken en naar alternatieven, mogen niet in een apart, van de technische onderzoekswerkzaamheden gescheiden programma plaatsvinden, maar moeten integraal deel uitmaken van de afzonderlijke technisch georiënteerde onderzoeksgebieden (telematicasystemen voor overheden, e.d.) en als zodanig worden gestimuleerd. De toekenning van financiële middelen moet in redelijke verhouding staan met die voor technisch-georiënteerd onderzoek (minstens 10% van het uitgetrokken totaalbedrag).

⁽¹⁾ Zie ook het advies van het Comité inzake het Groenboek over het auteursrecht en de technologische uitdaging (PB nr. C 71 van 20. 3. 1989, blz. 9).

3.5. Het Comité gaat ervan uit dat de Commissie voor het nodige personeel zal zorgen om het welslagen van dit programma te waarborgen.

4. Slotopmerking

4.1. Het Economisch en Sociaal Comité heeft dit advies vanuit zijn specifieke invalshoek heel duidelijk geformuleerd. Het wil hiermee een bijdrage leveren aan de totstandkoming van een Europa waarin de burger

niet het gevoel hoeft te hebben dat hij/zij in een „verkabelde”, d.w.z. een volledig „elektronisch gereguleerde” maatschappij moet leven, die technologische mogelijkheden hoger aanslaat dan de onvervreembare vrijheden van het individu.

4.2. Het Comité dringt er daarom bij de Commissie op aan, bij de aanpassing van het voorgestelde programma terdege met de in dit advies geuite bezorgdheid rekening te houden.

Gedaan te Brussel, 20 november 1990.

De Voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité
François STAEDELIN
